
Allmennlegen som veileder – dugnadstiden er forbi

LEDER

KNUT EIRIK RINGHEIM ELIASSEN

knut.eliasen@uib.no

Knut Eirik Ringheim Eliassen er spesialist i allmennmedisin og ALIS-veileder i Voss. Han er førsteamanuensis og daglig leder i FRONESIS-prosjektet ved Universitetet i Bergen og Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

METTE BREKKE

Mette Brekke er spesialist i allmennmedisin og professor ved Universitetet i Oslo.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Til nå har universitetene satt sin lit til at allmennlegene tar imot studenter av god vilje og altruistisk interesse og at dette har vært godt nok både for studentene og for legene. Nå er denne dugnadstiden over!

Stadig flere behandlingsoppgaver ivaretas utenfor sykehus: hos fastleger og i kommunale døgnenheter, helsehus og sykehjem (1). Det er derfor viktig og riktig at en større del av legers grunn- og videreutdanning foregår her. Skal dette lykkes, krever det at allmennleger bruker mer av sin tid på å veilede, at veiledningen holder høy kvalitet og at den anerkjennes som en viktig del av legens arbeidsoppgaver. Veilederne er i hovedsak fastlegene, og de forventes å veilede både studenter, LIS1-leger og kommende spesialister i allmennmedisin (ALIS).

Veiledning av studenter vil bli mer omfattende fremover. I Grimstadutvalgets rapport fra 2019 ble det anbefalt å øke antall norske studieplasser fra å dekke 47 % av landets behov for leger til å dekke 80 % (2). Fortsatt utdannes nær halvparten av norske medisinstudenter i utlandet. Når flere skal studere i Norge, er en av de største flaskehalsene å få lagt til rette for nok praksisplasser, ikke minst i primærhelsetjenesten.

Nasjonale retningslinjer for helsefagutdanningene (RETHOS) (3) bidrar til å øke utfordringene. I dag tilbyr universitetene rundt seks ukers praksis i allmennmedisin i tillegg til enkeltdager på sykehjem, helsestasjon og legevakt. UiT Norges arktiske universitet er det eneste studiestedet som allerede tilfredsstiller myndighetenes intensjon om minst ti ukers praksis i primærhelsetjenesten.

«Vi mener at tre forhold må på plass: Veilederutdanning på et realistisk nivå, koordinering av de ulike veilederoppgavene og en bedre finansiering»

Flere studenter og lengre praksisperioder kommer sammen med økte kompetansekrav til studentveiledning. Å opparbeide seg anbefalt veilederkompetanse utgjør svimlende 10 studiepoeng på masternivå, noe som tilsvarer 250 timers undervisning eller vel seks uker på kurs (4). Å tro at næringsdrivende fastleger kan prioritere en veilederutdanning på det nivået er illusorisk. Selv om utdanningen tilbys kostnadsfritt, vil fraværet fra egen praksis gi et stort økonomisk tap. Til sammenlikning er kravet for at en allmennlege skal kunne bli LIS1-veileder, ett kurs på seks timer (5). For å veilede spesialistkandidater i allmennmedisin (ALIS) må man selv være spesialist, og det er anbefalt et todagers veilederkurs i regi av ALIS-kontorene (6).

Vi mener at tre forhold må på plass: veilederutdanning på et realistisk nivå, koordinering av de ulike veilederoppgavene og en bedre finansiering. Det må tilstrebes synergieffekter mellom veilederutdanningene, da det er u hensiktsmessig med tre ulike kompetansekrav for tre overlappende veilederroller. For å motivere allmennleger til å ta nødvendig veilederutdanning, må både utdanningen og selve veiledningsjobben gi en vesentlig meritt i legens egen videre- og etterutdanning.

Videre er vi av den mening at veiledning skal inngå blant fastlegenes «offentlige oppgaver» på linje med arbeid på helsestasjon og sykehjem. I dag er færre enn 300 av landets ca. 2 000 fastlegekontor i bruk som praksissteder, og kun ca. 400 av ca. 5 000 fastleger fungerer som praksisveiledere (7). Likevel får universitetene ofte nei når de forsøker å få flere til å ta imot studenter i praksis. Årsakene er sammensatte: Noen har ikke plass, noen har ikke tid og mange er opptatt med nettopp veiledning av LIS1- og ALIS-leger. Flere har valgt bort studentveiledning når arbeidsoppgavene har blitt for mange.

Det er lov å håpe at mange leger finner det givende å ha en student i praksis på kontoret og trives i veilederrollen. Veiledning kommer likevel på toppen av og tar tid fra andre oppgaver. Når 80 % av fastlegene i Norge er næringsdrivende, blir det tydelig at veiledningshonoraret ikke dekker inntektstapet når

veiledning tar tid fra pasientbehandling. Her trengs det en betydelig tilleggsfinansiering, og en arbeidsgruppe med de fire universitetene anbefalte i 2021 en tredobling av dagens nivå (8).

Legeutdanning koster penger og er verdt å investere i, men vi kan ikke lenger basere oss på dugnad og god vilje.

REFERENCES

1. Helse- og omsorgsdepartementet. NOU 2023: 4 Tid for handling. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-4/id2961552/?ch=1> Lest 5.6.2023.
2. Grimstadutvalget. Studieplasser i medisin i Norge. Behov, modeller og muligheter. https://www.regjeringen.no/contentassets/9b5b81d102384507b8515of2e0f1b089/11745900_rapport_utredning_fra_grimstadutvalget.pdf Lest 5.6.2023.
3. Kunnskapsdepartementet. Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagutdanningene (RETHOS). <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/utvikling-av-nasjonale-retningslinjer-for-helse--og-sosialfagutdanningene/id2569499/> Lest 5.6.2023.
4. Universitets- og høgskolerådet. Veiledende retningslinjer for utdanning og kompetansevurdering av praksisveiledere i helse- og velferdstjenestene. <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/veiledende-retningslinjer-for-praksisveiledere-i-helse-og-velferdstjenestene/> Lest 5.6.2023.
5. Helsedirektoratet. Veilederkurs for leger som skal ha ansvar for LIS 1 i kommunehelsetjenesten. https://www.helsedirektoratet.no/tema/autorisasjon-og-spesialistutdanning/spesialistutdanning-for-leger/dokumenter%20spesialistutdanning/Veilederkurs%20for%20leger%20som%20skal%20ha%20ansvar%20for%20LIS%201%20i%20kommunehelsetjenesten%20-%20mal%20til%20fylkesmenn.pdf/_/attachment/inline/32163401-1baa-4871-b12a-6b61e39a1004:716c738bd612ed32c15ff2e18cba842fb035ddee/Veilederkurs%20for%20leger%20som%20skal%20ha%20ansvar%20for%20LIS%201%20i%20kommunehelsetjenesten%20-%20mal%20til%20fylkesmenn.pdf Lest 5.6.2023.
6. ALIS. For individuelle veiledere. <https://www.alis.no/for-veiledere> Lest 5.6.2023.

7. Bondevik GT, Martinsen N, Werner E et al. Praksis i primærhelsetjenesten i medisinstudiet: Ordninger, ressursbehov og kompetanse. Bergen: Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen, 2019.

8. Bondevik GT, Dalheim E, Martinsen N et al. Praksis for medisinstudenter i kommunehelsetjenesten – organisering, honorar, kompensasjon, vilkår. Bergen: Det medisinske fakultet, Universitetet i Bergen, 2021.

Publisert: 18. juli 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0406
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 30. juni 2026.